

SPRENDIMAS UŽ AKIŲ: PROBLEMINIAI TAIKYMO ASPEKTAI

Doktorantas Rimvydas Norkus

Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Civilinio proceso katedra
Ateities g. 20, 2057 Vilnius
Telefonas +37052663230
Elektroninis paštas rnorkus@vtr.lt

Pateikta 2003 m. vasario 17 d.

Parengta spausdinti 2003 m. balandžio 10 d.

Recenzavo Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Civilinio proceso katedros vedėjas dr. Virgilijus Valančius ir šios katedros docentas dr. Vigintas Višinskis

S a n t r a u k a

Straipsnyje analizuojamas procesinių garantijų šaliai, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, pakankamumas. Kadangi neatvykusi šalis, dėl kurios priimtas sprendimas už akių, negali skųsti šio sprendimo nei apeliacine, nei kasacine tvarka, nagrinėjamas šio draudimo tikslingumas naujajame Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse (toliau – CPK). Pasyvioji šalis gali pasinaudoti tik specialia procedūra sprendimui už akių peržiūrėti, todėl daugiausia dėmesio straipsnyje skiriama pareiškimo dėl sprendimo už akių peržiūrėjimui. Aptariamos galimybės įvertinti pirmosios instancijos teismo padarytus proceso teisės normų pažeidimus priimant sprendimą už akių.

Straipsnyje taip pat analizuojamas CPK 289 straipsnyje numatytas draudimas paduoti pareiškimą dėl pakartotinio sprendimo už akių peržiūrėjimo. Pasitelkiant lyginamąjį bei sisteminės mokslinės analizės metodus ieškoma pastarosios procesinės nuostatos ištakų bei iškeliama abejonė šio draudimo tikslingumu.

I ž a n g a

Praėjus beveik devyniems mėnesiams, kai 2002 m. vasario 28 d. buvo priimtas naujasis CPK, bei teisei visuomenei iš esmės susipažinus su šiuo teisės aktu, pamažu aprimo ir dėl vienos iš CPK naujovių – sprendimo už akių pradžioje gana audringos diskusijos. Šis proceso teisės institutas buvo analizuotas ir teisės mokslininkų, pagrindžiant jo buvimo neišvengiamumą Lietuvos teisinėje sistemoje¹. Iš tiesų sprendimas už akių, būdamas veiksminga priemonė užkertant kelią bylų vilkinimui, žinomas daugelyje pasaulio valstybių. Kartu reikia pažymėti, jog išsamesnė lietuviško sprendimo už akių modelio analizė niekada nebuvo atlikta – daugiausia apsiribota bendro pobūdžio šio instituto apžvalga.

Šiame straipsnyje bus mėginama praktiniu aspektu pažvelgti į sprendimo už akių priėmimą, prognozuoti galimas šio instituto taikymo problemas bei pabandyti pasiūlyti išeitį iš jų. Tuo tikslu neišvengiamai teks taikyti lyginamąjį institucinį bei lyginamąjį genealoginį metodus, taip pat loginės analizės ir sisteminį metodus. Be abejonės, daugumą klausimų, susijusių su sprendimo priėmimu už akių, iškels teismų praktika, ji pati ir turės rasti atsakymą į juos. Tačiau jau šiandien galima prognozuoti kai kurias praktines problemas, su kuriomis teismai neišvengiamai susidurs jau artimiausiu metu. Šiame straipsnyje bus analizuojamas vienas, mūsų nuomone, itin svarbus sprendimo už akių aspektas, o būtent procesinių garantijų

¹ Žr., pvz., *Nekrošius V.* Civilinis procesas: koncentruotumo principas ir jo įgyvendinimo galimybės. – Vilnius: Justitia, 2002.

pasyviajai šaliai pakankamumas. Bus bandoma atsakyti į klausimą, ar atitinkamos sprendimą už akių reglamentuojančios nuostatos šaliai, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, suteikia pakankamai garantijų, jog šios šalies teisės nebus pažeistos. Straipsnyje nebebus pateikiama bendrojo pobūdžio, istorinė bei lyginamoji šio instituto apžvalga, nes šiais klausimais jau parašyta keletas mokslinių publikacijų.

Teisės į tinkamą procesą principas reikalauja, jog kiekvienam byloje dalyvaujančiam asmeniui būtų suteikiamos atitinkamos procesinės teisės, kurias įgyvendindamas šis asmuo galėtų siekti apginti pažeistas ar ginčijamas materialines subjektines teises. Kiekvienas teisinis byloje dalyvaujančio asmens procesinių teisių ribojimas turėtų būti pateisinamas svarbia vienu ar kitu civilinio proceso tikslų bei principų apsauga. Šiame kontekste itin svarbus atrodo šalies, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, procesinių garantijų pakankamumas. Šalis, dėl kurios priimtas sprendimas už akių, negali šio sprendimo skųsti nei apeliacine, nei kasacine tvarka (CPK 285 str. 5 d.), tačiau gali pasinaudoti specialia procedūra sprendimui už akių peržiūrėti (CPK 288 str.). Toks sprendimo už akių apskundimo ribojimas iš dalies yra pagrįstas, nes pirmosios instancijos teismas dar visapusiškai nevertino įrodymų, netyrė bylos aplinkybių, todėl apeliacinės instancijos teismo įsikišimas šiame etape būtų per ankstyvas. Kita vertus, ar mūsų CPK reglamentuota sprendimo už akių peržiūrėjimo procedūra visais atvejais užtikrina, jog pasyviosios šalies teisės bus apsaugotos? Pabandykime atsakyti į šį klausimą.

Į teismo posėdį neatvykusi šalis, paduodama pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo, be kita ko, privalo nurodyti aplinkybes, liudijančias neatvykimo į teismo posėdį ir teismo neinformavimo iki teismo posėdžio priežasčių svarbumą, taip pat įrodymus, pagrindžiančius šias aplinkybes. Ji taip pat turi nurodyti aplinkybes, galinčias turėti įtakos sprendimo teisėtumui ir pagrįstumui, bei įrodymus, patvirtinančius šias aplinkybes (CPK 287 str. 2 d. 3–4 p.). Pagal CPK 288 straipsnio 4 dalį, išnagrinėjęs pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo, teismas naikina šį sprendimą ir atnauja bylos nagrinėjimą iš esmės tik konstatavęs, jog (1) šalis į teismo posėdį neatvyko dėl svarbių priežasčių, apie kurias negalėjo laiku pranešti teismui, ir (2) jos pareiškime nurodyti įrodymai gali turėti įtakos priimto sprendimo už akių teisėtumui ir pagrįstumui. Taip iš esmės perimtas Rusijos CPK 213¹¹ straipsnyje įtvirtintas teisinis reguliavimas, pagal kurį bylos nagrinėjimui atnaujinti nepakanka konstatuoti svarbias šalies pasyvumą pateisinančias priežastis, tačiau yra vertinami ir šalies argumentai bei įrodymai, susiję su sprendimo už akių teisėtumu ir pagrįstumu. Iš tiesų nėra tikslinga atnaujinti bylos nagrinėjimą iš esmės vien dėl svarbių šalies neatvykimo į teismo posėdį ar kitokio pasyvumo (CPK 142 str. 4 d., 230 str. 2 d.) priežasčių, žinant, jog jos turimi įrodymai nepadarys įtakos teismo išvadoms dėl ieškinio patenkinimo ar atmetimo.

Kita vertus, įmanomos aplinkybės, kai pasyvioji šalis mano, jog teismas, priimdamas sprendimą už akių, pažeidė CPK reglamentuotą šio sprendimo priėmimo tvarką, pavyzdžiui, apskritai negalėjo priimti tokio sprendimo, nes nebuvo jo priėmimo prielaidų. Tarkime, teismas priima sprendimą už akių, nes privalomojo advokato dalyvavimo atveju šalis į teismo posėdį atvyko be advokato. Pagal CPK 155 straipsnio 3 dalį laikoma, jog šalis tokiu atveju teismo posėdyje nedalyvavo. Tačiau šalis, dėl kurios priimtas sprendimas už akių, mano, jog advokato dalyvavimas šioje byloje nėra privalomas, todėl ji turi būti laikoma dalyvavusia teismo posėdyje. Šiuo atveju ginčas kyla dėl pačios sprendimo už akių priėmimo prielaidos egzistavimo – ar šalis turi būti laikoma neatvykusia į teismo posėdį. Kitas pavyzdys, į teismo posėdį neatvykus atsakovui, ieškovas pakeitė ieškinio pagrindą arba dalyką, padidino ieškinio reikalavimus, o teismas šiuos veiksmus priėmė bei kartu priėmė atsakovo atžvilgiu sprendimą už akių, tuo aiškiai pažeisdamas CPK 285 straipsnio 2 dalies nuostatas. Situacijų čia gali būti daug ir įvairių: ar neatvykusiai šaliai buvo tinkamai pranešta apie teismo posėdžio laiką ir vietą; ar atvykusioji šalis aiškiai prašė priimti sprendimą už akių ir pan. Visais šiais atvejais jau galime kalbėti apie tam tikro ginčo tarp pirmosios instancijos teismo ir šalies, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, buvimą. Pirmosios instancijos teismas jau yra išsakęs savo poziciją dėl tam tikrų faktinių aplinkybių traktavimo bei CPK nuostatų aiškinimo ir taikymo, todėl šioje vietoje su tokia pirmosios instancijos teismo pozicija nesutinkančiai šaliai turėtų būti sudarytos sąlygos, kad sprendimą peržiūrėtų aukštesnės instancijos

teismas. Būtent toks ir visiškai pagrįstas kelias yra pasirinktas Rusijoje. Jos sprendimo už akių peržiūrėjimo procedūra yra artimiausia Lietuvai. Šalis, nesutinkanti su jos atžvilgiu priimtu sprendimu už akių, gali pasirinkti vieną iš dviejų galimybių: arba paduoti sprendimą priėmusiam teismui pareiškimą dėl tokio sprendimo peržiūrėjimo, jeigu ji mano, kad į teismo posėdį neatvyko dėl svarbių priežasčių, arba apskųsti sprendimą už akių kasacine tvarka, jeigu, jos nuomone, teismas sprendimo už akių apskritai negalėjo priimti [1, p. 308]. Mūsų šalyje jokių išimčių absoliučiam sprendimo už akių apskundimo ribojimui pasyviosios šalies atžvilgiu nėra numatyta. Vienintelė procedūra, galinti padėti pasyviajai šaliai sugrąžinti bylą į padėtį, buvusią iki sprendimo už akių priėmimo, yra sprendimo už akių peržiūrėjimas. Tačiau šis mechanizmas savo esme yra skirtas tokiai situacijai, kai šalis, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, sutinka su teismo išvada, kad toks sprendimas galėjo būti priimtas, tačiau mano, jog jos pateiktų faktų, kurių nežinojo pirmosios instancijos teismas, pagrindu yra galimas sprendimo už akių panaikinimas, t. y. ji nurodo savo svarbias neatvykimo į teismo posėdį priežastis ir įrodymus, galinčius turėti įtakos sprendimo už akių teisėtumui ir pagrįstumui. Pareiškimas dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo nėra skundas dėl šio sprendimo. Kaip turėtų atrodyti šalies, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, pareiškimas dėl šio sprendimo peržiūrėjimo, kokias neatvykimo į teismo posėdį priežastis turėtų nurodyti šalis, jeigu ji mano, jog teismo posėdyje ji dalyvavo, arba, jos nuomone, teismas padarė kitus CPK pažeidimus? Apeliacinio apskundimo teisės nenumatymas suponuoja šios situacijos prieštarumą. Esant įtvirtintai tik sprendimo už akių peržiūrėjimo procedūrai, pirmosios instancijos teismas privalės vertinti savo galimai padarytus įstatymo pažeidimus, taip pažeisdamas principą *nemo iudex in causa sua*. Aišku, oponentai galėtų teigti, jog nutartis, kuria atsisakoma tenkinti pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo, skundžiama atskiruoju skundu (CPK 288 str. 6 d.), todėl apeliacinės instancijos teismui nėra užkirstas kelias įvertinti pirmosios instancijos teismo padarytus proceso teisės normų pažeidimus. Tačiau ar šiuo atveju galime kalbėti apie proceso koncentruotumą, kurio idėją taip nuosekliai siekiama įgyvendinti naujajame CPK? Pirmosios instancijos teismas atsižvelgdamas į jam jau žinomas aplinkybes privalės antrą kartą analizuoti situaciją, dėl kurios jis jau sykį yra išsakęs savo nuomonę.

Ne mažiau svarbu šiuo atveju yra tai, jog teismai CPK nuostatų netaikytų mechaniškai ir neatsisakinėtų priimti pareiškimo dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo, jeigu šalis nenurodo svarbių savo neatvykimo į teismo posėdį priežasčių, tačiau atkreipia teismo dėmesį į sprendimo už akių priėmimo prielaidų nebuvimą. Savo priimtus sprendimus už akių teismai turėtų panaikinti ne tik nustatę, jog šalis į teismo posėdį neatvyko dėl svarbių priežasčių, bet ir pripažinę savo klaidą, jog toks sprendimas apskritai negalėjo būti priimtas. Šiuo atveju yra būtinas plečiamasis CPK 288 straipsnio 4 dalies aiškinimas. Tik taip bus galima išvengti pasyviosios šalies teisių pažeidimo, kurį tam tikrais atvejais užprogramuoja naujojo CPK nuostatos.

Analizuojant sprendimo už akių peržiūrėjimo procedūrą, kyla ir kitų klausimų. Tarkime, šalis į teismo posėdį neatvyksta tikrai be svarbių priežasčių, tačiau paduodama pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo nurodo, jog teismas, priimdamas tokį sprendimą, padarė proceso teisės normų pažeidimus, sudarančius absoliutų sprendimo negaliojimo pagrindą (CPK 329 str. 2–3 d.). Pavyzdžiui, pažeistos išimtinio teisingumo taisyklės, byloje nėra teismo posėdžio protokolo, sprendimą priėmė ne tas teisėjas, kuris nagrinėjo bylą, ir pan. Ar tokiu atveju yra galimybė peržiūrėti sprendimą už akių pagal neatvykusiosios šalies pareiškimą, jeigu ji sutinka su tuo, kad į teismo posėdį neatvyko ne dėl svarbių priežasčių, tačiau atkreipia dėmesį į absoliučius sprendimo už akių negaliojimo pagrindus? Kaip ir prieš tai aptartoje situacijoje, logiškiausia būtų, jog šiuos pažeidimus iškart vertintų apeliacinės instancijos teismas. Tačiau Lietuvos CPK egzistuoja absoliutus draudimas šaliai, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, skųsti šį sprendimą apeliacine ir kasacine tvarka. Šiuo atveju įmanomas dvejopas aiškinimas. Viena vertus, būtų galima teigti, kad neatvykdama į teismo posėdį be svarbių priežasčių šalis praranda bet kokią galimybę daryti įtaką sprendimo už akių teisėtumui ir pagrįstumui. Kita vertus, absoliutūs sprendimo negaliojimo pagrindai be jokių išimčių taikomi ir sprendimui už akių. Jie reiškia itin šurkščias teismo klaidas, dėl kurių

tinkamo proceso pirmosios instancijos teisme nebuvo. Tarkime, byloje nesant teismo posėdžio protokolo, neatvykusioji šalis net neturėtų galimybės patikrinti, ar teismo posėdyje dalyvavo kita šalis, ar ji prašė priimti sprendimą už akių. Tokia padėtis, be abejonės, galėtų itin šiurkščiai pažeisti šalies, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, teises. Manome, jog šiuo atveju taip pat būtina plečiamai aiškinti pareiškimo dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo nagrinėjimą reglamentuojančias nuostatas. Sprendimą už akių priėmęs teismas turėtų jį peržiūrėti, nors šalis ir nenurodytų svarbių savo neatvykimo į teismo posėdį priežasčių, tačiau iškeltų abejonę dėl absoliučių sprendimo negaliojimo pagrindų buvimo.

Pasyviosios šalies procesinių garantijų pakankamumo kontekste abejotinas atrodo ir CPK 289 straipsnis, draudžiantis paduoti pareiškimą dėl pakartotinio sprendimo už akių peržiūrėjimo. Suprantamas ir pagirtinas įstatymų leidėjo ketinimas užkirsti kelią bylų vilkinimui, reiškiant nepagrįstus pareiškimus dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo, tačiau toks absoliutus ribojimas nėra visai pagrįstas. Paanalizuokime šią situaciją, pasitelkdami loginį bei lyginamąjį institucinį mokslinio tyrimo metodus. Pakartotinis sprendimas už akių reiškia, jog teismas jau sykį buvo atnaujinęs bylos nagrinėjimą CPK 288 straipsnio 4 dalyje numatytais pagrindais, tačiau šalis, dėl kurios buvo priimtas sprendimas už akių, antrą kartą neatvyksta į teismo posėdį be svarbių priežasčių, jeigu jai yra tinkamai pranešta apie posėdžio laiką ir vietą. Įsivaizduokime, jog pirmasis sprendimas už akių atsakovo atžvilgiu buvo priimtas jam laiku nepateikus atsiliepimo į ieškinį. Teismas šį sprendimą panaikina, nustatęs, jog atsakovas turi svarbių įrodymų, galinčių daryti įtaką sprendimo už akių teisėtumui ir pagrįstumui, o atsiliepimas laiku nepateiktas, nes terminas, kurį buvo nustatęs teismas šiam atsiliepimui pateikti, atsižvelgiant į bylos sudėtingumą buvo aiškiai per trumpas. Byloje įvyksta pasirengimas teisminiam nagrinėjimui, trys teismo posėdžiai, ir į ketvirtą posėdį neatvyksta atsakovas, nors apie teismo posėdžio laiką ir vietą pranešta tinkamai. Nesant duomenų apie neatvykimo priežastis, preziumuojama, jog šalis į teismo posėdį neatvyko ne dėl svarbių priežasčių, dėl to teismas priešingos šalies prašymu priima sprendimą už akių. Taip procesas neatvykusiai šaliai baigiasi, nes jai nebėra suteiktas joks mechanizmas pasiteisinti, dėl kokių priežasčių ji neatvyko į teismo posėdį. Galbūt ji neatvyko tikrai dėl svarbių priežasčių, apie kurias negalėjo informuoti teismo (pvz., stichinė nelaimė, avarija vykstant į teismą ir pan.). Išėitęs iš šios situacijos neduoda ir kai kurių teisės mokslininkų tvirtinimas, jog šaliai visada išlieka galimybė pasinaudoti proceso atnaujinimo institutu [2, p. 179], jau vien dėl to, kad svarbią šalies neatvykimo į teismo posėdį priežastį sunku „pritempti“ prie bent vieno iš CPK 366 straipsnyje numatytų proceso atnaujinimo pagrindų¹. Be to, proceso atnaujinimas galimas tik įsiteisėjusio teismo sprendimo atžvilgiu, todėl šis mechanizmas, būdamas išimtinė sprendimų peržiūrėjimo forma, kitaip nei neįsiteisėjusio sprendimo peržiūrėjimas pagal įprastinę procedūrą, nėra suderinamas su proceso koncentruotumo idėja. Kyla abejonų ir dėl draudimo peržiūrėti pakartotinį sprendimą už akių, neatsižvelgiant į neatvykimo į teismo posėdį priežastis, suderinamumo su teise į teisinę gynybą. Ar dėl šios nuostatos Lietuva vėl nesusilauks Europos žmogaus teisių teismo priekaištų. Nenumatyta galimybė peržiūrėti sprendimą už akių Vakarų teisinėje literatūroje netgi yra įvertinta kaip įstatymų leidėjo savi-valė [3, p. 86].

Draudimas paduoti pareiškimą dėl pakartotinio sprendimo už akių peržiūrėjimo nėra pagrįstas ir dėl kitos priežasties. Jeigu sprendimas už akių yra pakartotinis, reiškia, jog pasyvioji šalis jau buvo pasinaudojusi sprendimo už akių peržiūrėjimo procedūra, ir teismas tokį jos pareiškimą tenkino. Tačiau sprendimą už akių teismas naikina tik nustatęs, jog šalis į teismo posėdį neatvyko dėl svarbių priežasčių, apie kurias negalėjo laiku pranešti teismui. Vadinasi, neatvykusioji šalis proceso nevilkino – jos neatvykimą ir pirmojo sprendimo už akių priėmimą lėmė objektyvios priežastys. Uždrausdamas paduoti pareiškimą dėl pakartotinio

---

¹ Panašiausias į aptariamas situacijas būtų CPK 366 straipsnio 1 dalies 2 punkte numatytas proceso atnaujinimo pagrindas, kuriuo remiantis procesas gali būti atnaujintas, jeigu paaiškėja naujų esminių bylos aplinkybių, kurios nebuvo ir negalėjo būti žinomos pareiškėjui bylos nagrinėjimo metu. Tačiau kaip naujai paaiškėjusios aplinkybės čia turimos omenyje aplinkybės, susijusios su byloje pareikšto materialinio teisinio reikalavimo pagrįstumu, o ne procesinio pobūdžio aplinkybės. Be to, šios aplinkybės neatvykusiai šaliai buvo žinomos bylos nagrinėjimo metu, nes būtent jos sutrukdė laiku atvykti į teismą ir išvengti už akių priimto sprendimo.

sprendimo už akių peržiūrėjimo, įstatymų leidėjas neginčijamai nustato, jog objektyvios neatvykimo į teismo posėdį priežastys negali pasikartoti, o tai neabejotinai yra klaidinga. Toks absoliutus draudimas gali būti vertinamas tik kaip sankcija neatvykusiai šaliai, tačiau sankcijos galimos tik už procesinių pareigų nevykdymą, o objektyvios neatvykimo į teismo posėdį, nors ir pakartotinai, priežastys reiškia, jog įvykdyti procesinės pareigos nebuvo galimybės.

Draudimas paduoti pareiškimą dėl pakartotinio sprendimo už akių peržiūrėjimo yra numatytas ir Vokietijos ZPO 345 straipsnyje (ten pareiškimas vadinamas prieštaravimu – *Einspruch*). Greičiausiai tokia idėja į Lietuvos CPK perkelta būtent iš ten. Tačiau perėmus vieną Vokietijos ZPO procesinę nuostatą neatsižvelgta į tai, jog Vokietijos ZPO 513 straipsnis suteikia teisę šaliai, prieš kurią priimtas pakartotinis sprendimas už akių, skųsti šį sprendimą apeliacine tvarka, jeigu skundas grindžiamas tuo, kad pakartotinis sprendimas už akių apskritai negalėjo būti priimtas, pavyzdžiui, dėl neatvykimo į teismo posėdį nėra šalies kaltės [4, p. 712]. Taigi ten uždraudus naudotis vienu procesiniu mechanizmu pasyviajai šaliai yra suteikiamas kitas mechanizmas, leidžiantis patikrinti pakartotinio sprendimo už akių teisėtumą ir pagrįstumą. Be to, draudimą paduoti prieštaravimą dėl pakartotinio sprendimo už akių peržiūrėjimo Vokietijoje lemia tos aplinkybės, kad ten nagrinėjant prieštaravimą šalies neatvykimo į teismo posėdį priežastys neanalizuojamos [3, p. 17–22]. Konstatavus, jog prieštaravimas paduotas laiku bei atitinka formos reikalavimus, teismas procesą automatiškai grąžina į padėtį, buvusią iki sprendimo už akių priėmimo (ZPO 341–342 str.). Taip uždraudžiant reikšti prieštaravimą prieš pakartotinį sprendimą už akių užkertamas kelias bylos vilkinimui. Lietuvoje gi, priešingai, būtina sąlyga panaikinti sprendimą už akių yra svarbios šalies neatvykimo į teismo posėdį priežastys, todėl sąmoningam proceso vilkinimui kelias bus užkirstas jau priėmus pirmąjį sprendimą už akių. Dėl aptartų priežasčių manome, jog draudimo paduoti pareiškimą dėl pakartotinio sprendimo už akių peržiūrėjimo mūsų šalies procesiniame įstatyme reikėtų atsisakyti. Vietoj to pakaktų suteikti teismui teisę skirti baudą šaliai, pareiškusiai aiškiai nepagrįstą prašymą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo, kaip tai numatyta, pavyzdžiui, aiškiai nepagrįsto pareiškimo dėl teismo įsakymo išdavimo pateikimo atveju (CPK 440 str.). Absoliutūs draudimai, kaip jau ne kartą parodė istorija, įstatymuose dažnai būna klaidingi. Nevertėtų kartoti tokių klaidų, juolab, kai Lietuva šiuo metu turi puikią galimybę atsižvelgti ir įvertinti ilgametę užsienio valstybių patirtį. Be abejonės, vienokį ar kitokį atsakymą į šią dieną iškeltas problemas turės rasti teismų praktika. Ji privalės atsakyti ir į daugelį kitų, šiame darbe nepaliestų klausimų, pavyzdžiui, kas yra sutrumpinti sprendimo už akių motyvai (CPK 286 str. 1 d.). Tačiau teismų nereikėtų palikti visiškai vienu su iškylančiomis problemomis. Manome, jog atitinkamas naujojo CPK nuostatas turėtų patikslinti pats įstatymų leidėjas.

Išvados

Sprendimo už akių įtvirtinimas naujajame Lietuvos CPK vertintinas kaip itin svarbus žingsnis, užkertantis kelią bylų vilkinimui, skatinantis šalį atsakingiau žvelgti į bylinėjimąsi, padedantis greičiau apginti sąžiningos šalies interesus. Nepaisant šio proceso instituto teigiamos reikšmės, kai kurios naujojo CPK nuostatos neduoda pakankamai garantijų, jog šalies, kurios pasyvumas pateisinamas tikrai svarbiomis priežastimis, interesai priėmus sprendimą už akių nebus pažeisti. Kadangi šalis, kurios atžvilgiu priimtas sprendimas už akių, negali skųsti šio sprendimo nei apeliacine, nei kasacine tvarka, o gali pasinaudoti tik specialia šio sprendimo peržiūrėjimo procedūra, neaišku, kaip gali būti įvertinti pirmosios instancijos teismo padaryti proceso teisės normų pažeidimai, pasireiškiantys sprendimo už akių priėmimo prielaidų nebuvimu arba absoliučiais tokio sprendimo negaliojimo pagrindais. Siūloma plečiamai aiškinti CPK 288 straipsnio 4 dalies nuostatas, suteikiant teisę teismui panaikinti savo priimtą sprendimą už akių ir nenustačius svarbių šalies neatvykimo į teismo posėdį priežasčių, tačiau pripažinus nebuvus sprendimo už akių priėmimo prielaidų arba konstatavus absoliučius sprendimo už akių negaliojimo pagrindus.

Ypač daug abejonių kelia CPK 289 straipsnyje numatytas draudimas paduoti pareiškimą dėl pakartotinio sprendimo už akių peržiūrėjimo, nes tokiu būdu pasyviajai šaliai užkertamas kelias į tolesnį procesą bei prarandama galimybė įvertinti jos neatvykimo į teismo posėdį priežastis. Autoriaus nuomone, ši proceso teisės norma nesiderina su Lietuvos CPK numatyta sprendimo už akių peržiūrėjimo procedūra, todėl jos tikslinga atsisakyti.

LITERATŪRA

1. **Научно–практический** комментарий к Гражданско процессуальному кодексу РСФСР. – Москва: Городец, 2000.
2. **Nekrošius V.** Civilinis procesas: koncentruotumo principas ir jo įgyvendinimo galimybės. – Vilnius: Justitia, 2002.
3. **Lehmann.** Die Berufung gegen das technisch zweite Versäumnisurteil. Inaugural Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde einer Hohen Rechtswissenschaftlichen Fakultät der Universität Köln, 1989.
4. **Putzo T.** Zivilprozeßordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz und den Einführungsgesetzen. 18. neubearb. Auflage. – München, 1993.

Default Judgement: Problematic Aspects of Application

Doctoral Candidate Rimvydas Norkus

Law University of Lithuania

SUMMARY

In the article there is analysed sufficiency of procedural guarantees to a party, with respect to which default judgement has been delivered. Since a defaulting party because of which the default judgement has been delivered can appeal the judgement neither under appellate, nor under cassation procedure, the expediency of this prohibition, which stipulated in the new Code of Civil Procedure of the Republic of Lithuania, is under investigation. A passive party may use only the special procedure

in order to review default judgement, therefore for the most part attention in this article is given to an application to review default judgement. The possibilities to estimate the violations of legal norms of the procedure, made by court of first instance, when delivering the default judgement, are under discussion.

In the article there is also analysed the prohibition to file an application concerning the repeated review of the default judgement. By using comparative method and methods of systematic scientific analysis, sources of the latter procedural provision are sought and a doubt is raised if this prohibition is expedient

